

Şehrin **Yeniğün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

MAFİZASI

CİLT: 2 • SAYI: 14

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKÇE - ANUŞ GÖKÇE

19 HAZİRAN 2020 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

**CENGİZ
AYTMATOV
HAYATI VE ESERLERİ**

CENGİZ AYTMATOV'UN HAYATI VE ESERLERİ

**ANUŞ
GÖKCE**

1 0 Haziran ünlü yazar Cengiz Aytmatov'un ölüm yıldönümü idi. Ben de dergimizde bu büyük Türk büyüğünün faaliyetlerine değinerek dergimizde yad etmek istedim.

Hayatı

Cengiz Aytmatov, 1928 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Talas vadisinde yer alan Şeker köyünde doğdu. Babası Töre-kul Aytmatov, annesi Nagima Hamzayevne Aytmatov'dur. Annesi çeşitli memuriyetlerde bulunmuş, dört çocuğunu kendi başına büyütmek zorunda kalmıştır.

İlkokulu kendi köyünde bitiren Cengiz Aytmatov, babaannesi Aykman Hanım'dan dinlediği ninniler, masallar ve efsanelerle büyümüştür. 10 yaşında yetim kalan Aytmatov, İkinci Dünya Savaşının zor şartları altında çocuk yaşından itibaren çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde Köy Sovyeti Kolhozu sekreterliği ve vergi memurluğu yapmıştır. 1946 yılında Kazakistan'ın Cambul kentinde Veteriner Teknik Okulu'nda eğitim görmeye başlamış, 1948 yılında da Kırgızistan Tarım Enstitüsü'ne devam etmiştir. 1953 yılında buradan veteriner olarak mezun olmuştur.

Cengiz Aytmatov'un babasının devlet düşmanı olarak yargılanıp kurşuna dizilmesi hayatındaki bir dizi sıkıntıları da peşinde getirmiştir. Cengiz Aytmatov'un Devlet memuru olan babası 1937 yılında Stalin'in temizlik harekâtı esnasında kurşuna dizilmiş, Çontaş mevkiinde katledilen 137 dilci aydınla birlikte bir tuğla fabrikası üzerlerine yıkılarak gömülmüştür. Olay, 1991 yılında Kırgızistan Devlet Başkanlığına müracaat eden Babüre Kıdralıyeva'nın ifadesi doğrultusunda ortaya çıkmış, Kırgızistan Devlet

Başkanı oraya bir anıt mezar yaptırarak 137 kişinin isim ve künyeleri yazılmıştır. Töre-kul'un ailesi defalarca babalarının akbetinden haberdar olmak için Sovyet yetkililerine müracaat etmişlerse de hiç bir olumlu cevap alamamışlardır. Olaydan sadece Töre-kul etkilenmemiş, aile de cezalandırılmıştır. Devlet düşmanı, hain yaftasından kurtulamayan aile fertleri ve çocuklar istedikleri okula girememişlerdir. Cengiz Aytmatov'un, 1956 yılında babasının cezasının yeniden görülmesi ve aklanması için Sovyet yetkililerine verdiği dilekçede, kendisinin bütün şartları yerine getirmesine rağmen yüksek lisans alınmadığını, kız kardeşinin en yüksek puanı almasına rağmen Moskova'daki okullarda okumasına izin verilmediğini yazmaktadır. Töre-kul'un aklanması Kırgızistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra mümkün olmuştur. **(Buran, Ahmet Prof. Dr., Kurşunlanan Türkoloji, s.151 v.d)**

İlk hikayesi 1952 yılında Pravda gazetesinde yayınlanan "Gazeteci Cyuda"dr. Bunu 1957 yılında yayınlanan "Yüzyüze" takip eder. 1956-58 Yılları arasında Moskova'daki Gorki Edebiyat Fakültesine devam eden yazarın "Cemile" adlı hikâyesi Novy Mir (Yeni Dünya) adlı dergide yayınlanır. Hikâyenin Fransız Şair Lois Argon 1958 yılında tarafından Fransızcaya çevirip neşrinden sonra ünlü yurt dışına taşmıştır. Aynı yılın sonunda Kruşçev'in anti Stalinist kampanyası sırasında Sovyet Komünist Partisine ve Yazarlar Birliğine kabul edilir.

İÇİNDEKİLER

• CENGİZ AYTMATOV'UN HAYATI
VE ESERLERİ
ANUŞ GÖKCE
• ÇİLE EY GARİP BÜLBÜL
FATMA TUTAK

• GİTTİLER... KALDILAR... DAL
BUDAK SALDILAR...
ŞABAN KUMCU
• TAŞ DUVARLI GÖKDELENLER
TAYYAR YILDIRIM

Bu yıllarda Litaraturny Kırgızstan dergisi editörlüğünü ve beş yıl boyunca Pravda'nın Orta Asya muhabirliğini yapmıştır. 1963 yılında İlköğretmen, Deveğözü, Cemile ve Selvi Boylum Al Yazmalım adlı hikâyelerden oluşan "Stepler ve Dağlardan Hikâyeler" adlı kitabıyla Lenin Edebiyat Ödülü'nü kazandı. İlk romanı Toprak Ana 1963'te yayınlandı. Yine aynı yıl Elveda Gül Sarı'yı kaleme aldı. 1964'te Kızıl Elma, 1969'da Oğulla Buluşma, 1970'te Beyaz Gemi romanını yazdı. 1972'de Asker Çocuğu hikâyesini, 1974'te Sultan Murat, 1977'de Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek hikâyelerini yazan Cengiz Aytmatov, 1980'de Kaleme aldığı Gün Olur Asra Bedel romanıyla edebiyat hayatının zirvesine çıktı.

Cengiz Aytmatov, başarılı bir edebiyatçı kimliğinin yanı sıra, insan ilişkileri ve yüksel temsil yeteneği sebebiyle Sovyet sisteminden itibar görmüş, çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. 1978 yılında Yüksek Sovyet Prezidium'u tarafından sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilmiştir. 1983'te büyük Sovyet Edebiyat Ödülünü ikinci kez kazanmıştır. Sovyetler Birliği dağılmadan önce Gorbaçov'un danışmanlığını yapmıştır. Avrupa'da 15 yıl SSCB ve daha sonra Kırgızistan temsilciliği yapmıştır. AB, NATO, UNESCO ve Benelüks ülkelerinde görev yapmıştır. 9 Haziran 2008'de Almanya'nın Nürnberg şehrinde vefat etmiştir. Mekânı cennet olsun.

Eserleri:

Romanları: Gün Olur Asra Bedel, Elveda Gül Sarı, Dişi Kurdu Rüyaları, Cengiz Han'a Küsen Bulut, Beyaz Gemi, Toprak Ana.

Hikâyeler: Cemile- Sultan Murat, Kızıl Elma-Oğulla Buluşma-Beyaz Yağmur-Asker Çocuğu- Deve Gözü, Yıldırım Sesli Manascı- Yüz-yüze- Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek.

Tiyatro: Fuji-Yama (Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov'la birlikte) (Dişi Kurdu Rüyaları, s.5)

Edebi kişiliği:

Cengiz Aytmatov'un edebi kişiliğinin oluşmasında babaannesinden dinlediği masallar, ninniler, efsaneler çok etkili olmuştur. Manas Destanı başta olmak üzere, Kırgız Halk Edebiyatının bütün folklorik unsurlarını, atasözlerini, hikâyelerini eserlerine konu yapmıştır.

Cengiz Aytmatov, eserlerinde halk kültürünü işleminin başlıca sebebi, Türk milletine kimliğini unutturmamak ve onun bağımsızlık gücünü canlı tutmak isteğidir. Sovyet rejiminin

Müslüman Türk halkına uyguladığı zulümleri, üstlerinin gözüne girebilmek için Türk aydınlarına isnat edilen suçlamaları ve yapılan işkenceleri eserleri konu almış, bunu ustalıklı dile getirmiştir. Basılan eserlerinde bir kısmı devrin icaplarına göre sansüre uğramış, daha sonra rejimin biraz gevşemesinden sonra ayrı roman haline getirilmiştir. Eserlerini ilk önce Rusça, daha sonra Kırgız dilinde kaleme almıştır.

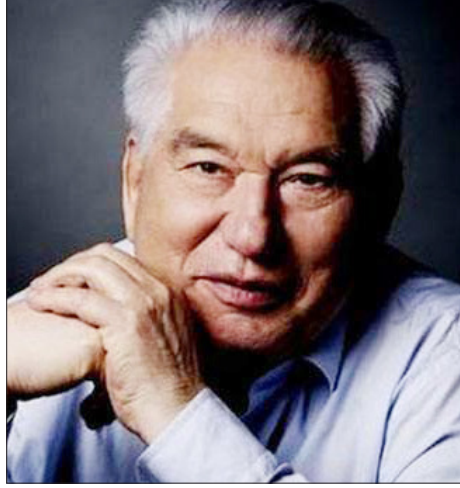
Elimizde bulunan eserlerinden bir kaçının tahlili:

Cemile'de, kocaları askere alındığı için ambarlarda ve tarlalarda çalıştırılan küçük çocuklar ve askerlerin hanımları, onların zor çalışma şartları, iktisadi, sosyal ve ruhi buhranlar, fırsat düşkünleri, ahlaki çöküntü konu edilir. Cemile, kocası askere alınan genç bir gelindir. Kaynası onu dışarda çalıştırmak istemez. Ama onbaşı orduya aş gerek diyerek onu da tarlalarda, ambarlarda çok ağır işlerde çalıştırır. Bu arada köye gelen bir genç de ambarda çalışmaya başlar ve bir birbirlerine aşık olurlar. Kocası cepheden dönmesine yakın aşığıyla birlikte köyden kaçan Cemile'yi herkes kınar, hatta kendisine yüz vermediği için kin besleyen Osman dahi namus havarisi kesilir. (**Aytmatov, Cengiz, Cemile-Sultan Murat, s.16 v.d, Çev: Refik Özdek, Ötüken yay.1993/İST**) Ama hiç kimse Cemile'yi yabancı gençlerle çalışmaya zorlayan sistemi sorgulamaz.

Sultan Murat'ta babaları askere alındığı için okuldan alınarak tarlada çalıştırılan, çift eken, harman kaldıran, bütün çalıştıkları ve yiyecekleri devlet tarafından elinden alınan, açlıkla mücadele eden çocuklar ve aileleri konu edilir. Burada Komünizmin yargılanır, kendilerine hiçbir fayda getirmediği, bazı kişileri zengin ettiği, bazıları da köleleştirdiği dile getirilir. "...Sultan Murat için o hafta çok zor geçti. Annesi hastalandığı için evde kalarak kız kardeşine ve annesine bakmak Sultan Murat'a düştü. Evlerinin ne kadar yoksul duruma düştüğü o zaman gözüne çarptı. Babası askere gittiğinde on koyunları vardı, oysa şimdi bir tane kalmıştı. İkisini eti için kesmişler, ötekileri de savaş vergisi vermek ve borçlarını ödemek için kesmişlerdi. Bereket versin ki inekleri duruyordu... Sultan Murat'ın içi sızladı ve kendisinden utandı. Aksay komandosunu hazırlamak için gecesini gündüzüne katmış, evi ihmal etmiş ve bu acıklı duruma düşmesini fark etmemişti bile... (**Aytmatov, Cengiz, Cemile-Sultan Murat, s.116 v.d, Çev: Refik Özdek, Ötüken yay.1993/İST**)

Elveda Gülsarı'da yazar, atı ölen yaşlı bir adam olan Tanabay'ın bir anda bütün hayatını gözünün önüne getirerek savaş yıllarını, çektiği sıkıntılarını, oğullarını, kızlarını, gelinlerini, Sovyet rejimine güvenip kolhozlarda canla başla çalışan, fakat yine da açlığın ve fakirliğin pençesinde kıvranan Müslüman Türk halkının, çaresizliğini, aldatılmışlığını, pişmanlığını, kuşakların farklılaşmasını, büyüklere saygı-sevginin kalmadığını v.s konu alır. Tanabay, II. Dünya savaşına katılmış, doğuda Japonların teslim olmasıyla cepheden geri dönmüş, demircilikle birkaç yıl meşgul olmuş, daha sonra can dostu Çora'yı kıramayarak bir kolhoza çoban durmuş, ailesiyle birlikte kıt kanaat yıldı atlarının bakımı, koyunların ve kuzukarın yetiştirilmesiyle ömrünü tüketmiş, emektar atı Gülsarı onun her sırtına her derdine ortak olmuştu. Komünist Partisi Gülsarı'yı isteyip ve alacağı hayvan sayısını artırınca parti sekteteriyle ters düşmüş ve vatan hainliği damgası yemek üzereyken sadece partiden çıkarılmakla yakayı kurtarabilmişti. Komünist partisinden atılan Tanabay, arkadaşı Çora'ya: "Ben senin dostun değilim. Bilmek istiyorsan komünist de değilim" diyerek bütün bir ömrünü boşa geçirdiğini söyleyip pişmanlık duyuyordu. **(Aytmatov, Cengiz, çev: Refik Özdek, s.13,94, 180 v.d, Ötügen yay,1993/İST)**

Yıldırım Sesli Manasçı'da, Kırgızların Oyrat-Çungurları ile sava girişmeleri, Bozoy aşiretinin reisi ünlü yurt ustası Senirbay'ın yeni gelini Almaş'ın ölen kız kardeşi Ülken'in cenazesine katılmak için yapılan hazırlıkları konu alır. Kalp hastası olan Senirbay'ın cenazeye katılmasına karısı izin vermez. Onu yatağına yatırır ve yanına oğlu Eleman'ı bırakır. İhtiyar Senirbay karısına " Ben gidemiyorsam sen git. Bütün Bozoyları topla da git. Almaş ailesinin yanına tek başına varmasın. Ta uzaktan ağıt okumaya başla. Ölü için ağladığımızı çevredeki herkes duysun. Savaşta olduğu için katılmayan Koyçuman'ın ve hasta olduğum için katılmayan benim yokluğumu belli etmeyecek kadar yüksek sesle ağla. Herkes bilsin ki savaş kapımızı çalmış olsa da biz insan olarak var oldukça, ölümlerimizi gömmekten ve onlara ağlamaktan asla vazgeçmeyiz." **(Aytmatov, Cengiz, Çev: Refik Özdek, Yıldırım Sesli Manasçı-Yüzyüze- Deniz Kıyısında koşan Ala Köpek.10 v.d, Ötügen yay.1993/İST)** diyen yazar, ilk Türk devletlerinden beri süre gelen bir geleneğin temsilciliğini yapmıştır. Daha sonra Eleman, Çungar egemenliğine giren Türk boylarının yok

olup gitmesini önlemek için annesinden dinlediği Manas destanını gençlere okuyan, Oyratlar tarafından başına ödül konulan ve bir hainin haber vermesi sonucunda yakalanan ve gözleri oyularak çöle salıverilen biri olacaktı.(s.18 v.d). Yazar burada destan metinlerine de yer vermiş, Rus yerine Oyrat 'ı kullanarak meramını imgelerle ifade etmiş, bu arada Manas Destanını yaşatmak için can veren aydınlarm emellerine de hizmet etmiştir. **Deniz kıyısında Koşan Ala Köpek**'te ise yazar, insanların korkuları, heyecanlarıyla birlikte son derece bir fedakârlık örneği verir. Denize açılan birisi çocuk üç kişi, yaşarla ölümlü mücadelede kendi canlarından vaz geçerek çocuğun yaşaması için büyük bir fedakârlık gösterirler. Sise kapılan kayıktaki kişiler içme suları çocuğa kalsın diye birer birer kendilerini denize atarlar. **(Aytmatov, Cengiz, Çev: Refik özdek, Yıldırım sesli Manasçı-Yüzyüze- Deniz Kıyısında koşan Ala Köpek, s.142 v.d, ötüken yay, 1993/İST)** Alaköpek dağında oturan Deniz Kızı Oymağından bir çocuk ve üç kişi avlanmak üzere denize açılırlar. Balıkçılardan birisi çocuğun babası Emirayın diğeri de Emirayın'nın yeğeni Mılgın idi. Diğer kişi ise kürekçi Orhan Ata idi. Henüz küçük bir çocuk olan Krisik avlanmaya çok meraklı, aceleci birisiydi. O gün deniz iyi olmasına rağmen şansları yaver gider, epey balık tutarlar dönüş yolunda kopkoyu ir sis tabakasının içinde kalırlar. Yazar, kitabında halk türkülerine, inanışlarına ve atasözlerine de yer vermektedir.

Dişi Kurdun Rüyalari: 1986 yılında yayınlanan "Dişi Kurdun Rüyalari" adlı kitabında Cengiz Aytmatov, hem İnsanlar âleminin hem de hayvanlar âleminin sözcüsü konumundadır. Kurtlar bağımsızlığına düşkün hayvanlardır.

"Akbar, yabancı sürüler arasında onlara boyun eğerek yaşayacak bir yaradılışta değildi. Hür ve bağımsız olmayı her şeyden üstün tutardı. Ama zamana karşı gelinemezdi. Ve zaman, yöreye yeni gelen bozkurlara güçlerini, üstünlüklerini gösterme fırsatı verdi. Birçok amansız dövüşten sonra Isık- Göl dolaylarında fethettikleri toprakların kendilerine ait olduğunu kabul ettirdiler..." (Aytmatov, *Dişi Kurdun Rüyalari*, s.15, Çev: Refik Özdek, Ötügen yay. Mart-2016/İST,22. basım) Burada Cengiz Aytmatov, bağımsızlığına düşkün Türk Milletinin de esir yaşayamayacağını, zamanı gelince bağımsızlıklarına kavuşacaklarını bunun için de hazırlıklı olmalarını, milli benliklerini kaybetmemelerini öğütlemektedir.

Cengiz Aytmatov Sovyet Rusya'nın Türk milletine yaptığı akıl almaz işkence ve beyin yıkama, baskı ve zulümlerini okuldan kovulan bir papaz öğrencisi Abdias'ın şahsında irdelemektedir. Orta Asya bozkurlarında bir tren yolculuğunda kaçakçılarla tanışır ve onların eline düşer. Uyuşturucu kaçakçıların eline düşen Abdias, para kazanma hırsıyla insanları zehirlemelerine engel olmak ister. Kaçakçılar onu feci şekilde döverler. Tanrı'yı inkâr etmeye ve içki içmeye zorlanır. Abdias ne kadar işkence görse de Tanrı'yı inkâr etmez. Zorla içirilen içkiyi de yutmaz, yere tükürür. Ayakları ve kolları gerdirilerek tepe üstü saksavul ağacına bağlanır ve ölüme terkedilir. (S.256 v.d) **Dini rütiellerin yasaklandığını, milli duyguların yok edildiğini, Lenin'in emrine itaatlen başka gerçek olmadığının insanlara baskıyla kabul ettirilmesi başka hangi imgelerle izah olunabilir ki.**

Aytmatov bu eserinde çevre bilincine de önem verir. Rusların "Posta Kutusu Sileri" yapmak uğruna sazlıkların nasıl ateşe verdiklerini, börtü böcek ne kadar canlı varsa çayır çayır nasıl yakıldığını çarpıcı bir şekilde anlatır: "... İlk tehlike belirtilerinden sonra kurtlar şaşımış, oradan oraya koşmaya başlamışlardı. Kuş sürüleri gölün üzerinde toplanmış, çığlık çığlığa öterek havada dönüp duruyorlardı. Sazlığın bütün sakinleri, domuzlardan yılanlara kadar bütün canlılar kaçacak, korku ve çaresizlik içinde sığınacak bir yer arıyorlardı. Kurtlar yavrularını birkaç defa bir yerden başka bir yere taşıdılar. Ama hayatlarında ikinci kıyamet de kopmuş, alevler etraflarını sarmıştı. Tek kurtuluş yolu gölden yüzerek kaçmaktı. Akbar ve Taşçaynar birer yavrularını dişleri arasına aldılar, diğer üçünü oldukları yerde bırakarak suya atladılar.

Ama gölün karşı kıyısına geldikleri zaman, bütün gayretlerine rağmen, ağızlarında taşıdıkları iki yavrunun boğularak ölmüş olduklarını gördüler." (S.264 v.d) **Bu aslında boğulan kurtların yavruları değildir, topluca katledilen, sürgüne gönderilen, aydınları yok edilerek geleceği elinden alınan bir milletin fertleridir.**

Gün Olur Asra Bedel, Cengiz Aytmatov'un edebi kişiliğinin doruğa çıktığı ve ününün dünyaya yayıldığı en önemli eseridir. Bir tren istasyonunda çalışan Yedigey Cangel, ölen can dostu Kazangap'ın cenazesini Ana-beyit mezarlığına götürmek için yola çıkar. Burada bir gün içinde Yedigey bütün geçmişini, milletin çektiği sıkıntılarını, savaş yıllarını, Boranlı eski istasyon Şefi Abu Talib Kuttubayev'i ve onun başına gelenleri, Nayman Ana ve Mankurt efsanesini, gençliğini, bir zaman tüneli içinde canlandırır. Ana-Beyit'e vardıkları zaman, burada askerlerle karşılaşır, buranın Uzay Üssü olduğundan cenazenin gömülmesine izin vermezler. Orada görevli teğmenin San- Özekli olmasına rağmen Rusça konuşmasını yadırgar. Neden Kırgızca konuşmadığını söyler. Teğmen bütün sorulara Rusça cevap verir ve onları kovar. Yedigey'in cenazeyi geri götürmeye gönlü el vermez ve dikenli tellerin dibine defneder. Cengiz Aytmatov, bu eserinde hem halk kültürünün unsurlarını işlemiş, hem toprakları işgal edilen Türklerin din, inanç, örf ve anelerini yerine getiremediklerini hem de Nayman Ana efsanesine yer vererek Türk halkının Ruslar tarafından mankurlaştırılmak istendiğini, bunun için sistemli bir şekilde baskı, sürgün ve işkenceye tabi tutulduğunu belirtmiştir. Daha önce öğretmen iken askere alınan ve ikinci dünya savaşında Almanlarla savaşırken esir düşen ve esir kampından kaçarak Yugoslavya'ya geçtiği için partizanlık ve casuslukla suçlanan Boranlı İstasyon Şefi Abu Talib Kuttubayev'in tutuklanması, "Özek İnfazı" adlı bir yazısından dolayı sorguya çekilmesi ve işkencelere dayanamayarak tren vagonundan atlayarak intihar etmesi v.s olaylar kurgu değil hakikatin ta kendisidir.

Cengiz Han'a Küsen Bulut: Yazar burada halk arasında dolaşan mitleri toplayarak Kırgız Türk Halk Edebiyatının canlandırılması, bir milletin hafızasının güçlü tutulması konusunda tutuklu bulunan Boranlı İstasyon Şefi Abu Talib Kuttubayev' tutuklanarak sorgu odasına alınmasını, bundan hareketle Cengiz Han hakkında kuşaktan kuşağa süre gelen bir efsaneyi kitabına konu yapar.

Söylemek istediklerini direk söyleyemediği için bir takım imgeler başvurur. Bu metin, Yeni Dünya Dergisinde yayınlanan "Gün Olur Asra Bedel" romanının bir parçasıdır. Yazar o zamanki siyasi şartlardan dolayı bu metni kitabına koymamış, daha sonra ayrı bir roman olarak 1990 yılında roman olarak bastırmıştır.

Eserde, Türkistan coğrafyasını hâkimiyeti altına alan Cengiz Han'ın en büyük talih seferlerinde sürekli bir bulutun başının üstünde dolaşması, ona kut getirmesi efsanesi anlatılır. Efsaneye göre İdil bölgesini fethetme giriştiği sırada bir şaman gelerek başının üstünde bir bulut dolaştığını, bu bulutun ona kut getireceğini, ama muhafaza etmezse bütün talihinin tersine döneceğini söyler. **(Aymatov, Cengiz Han'a Küsen Bulut, çev: Fatma ve Serdar Ankan, s.36 v.d, Dora yayı, 2017/ İST, I. baskı)**

Cengiz Han sefere çıkacağı zaman bir emir yayınlar ve evli erkeklerin eşleriyle birleşmelerini yasaklar. Gebe kadın ve çocukların ayak-bağı olmalarını önler. Emre uymayanları da ölümle cezalandırır. Türk'ün töresinde zinanın bedeli de her iki kişinin de idam edilmesidir.

Cengiz Han'ın ordusunda görevli Yüzbaşı Erden ile Sancak nakışçısı Dolungan'ın bir bebekleri dünyaya gelir. Olayın duyulması üzerine her ikisi de Kağan'ın emriyle idam edilir: "Nakışçı Dolungan çadımdan yaka paça alınarak Cengiz Han'ın huzuruna getirilir ve Noyanlar tarafından sorgulanır. Kimden gebe kaldığı sorulur. Dolungan sevgilisinin ismini vermez. Yüzbaşı Erdene sevgilisine yapılan aşağılama ve işkencelere dayanamayarak öne atılır ve çocuğun kendinden olduğunu söyler. Bunun üzerine iki sevgili ölümüne giderken birbirlerini yalnız bırakmadılar. Hazırlanan devenin hörgücüne iki sevgili asılarak ihdınlan deve ayağa kaldırıldı. Böylece iki sevgili

asılarak idam edildi. (s.90 v.d)

Kucağında çocukla bir başına kalan hizmetçi Altun, çocuğa sütanne bulmak için bozkırda epey yol kat eder, fakat hiç kimseyi bulamaz. Sonunda çaresizce bir taşın üstüne oturarak kendi memesini verir. Memesinden gelen sütle doyan çocuk feryadı keser ve derin bir uykuya dalar. Bu arada İdil nehrine varan Cengiz Han, arkasından gelmekte olan beyaz bulut kümesinin kendisini terke ettiğinin farkına varır. (s.104.v.d).

Yazar, sınırsız bir güce ulaşan insanların her şeyi yapabileceğini, önüne çıkan her kim olursa olsun derhal yok edileceğinin sinyallerini verir: "Herkesin bir görevi vardı. Nihai olan ve tek ve ortak amaç olan Cengiz Han'ın dünyayı fethetme ülküsüne tam bir itaat ve uyum içinde hizmet etmeliydi... Bundan kaçınılmaz olarak çıkardığı mutlak sonuç ise kendisine sadece iktidarının daha da güçlenmesi amacına hizmet edenin yararlı ve gerekli olduğu, bu amaca hizmet etmeyen ise yaşama hakkının olmadığıydı." (s.57) Daha sonra Abu Talip Kuttubayev, işkencelere dayanamayarak tren vagonundan atlayarak intihar eder.

Sonuç: Evet, Sovyet Rusya'nın dışında kendi kültürünü, inancını, milliyetini yaşatmak isteyen her millet, Sovyetler için yok olmaya mahkûmdur. Ama Cengiz Han'ı Gölgeleyen Bulut nasıl ondan vaz geçtiyse Rusları destekleyen güç de elbet tükendi, esir Türk toplulukları birer birer bağımsızlıklarına kavuştular ve kendi devletlerini kurdular. Bedel ödeyenler mutlu günleri göremediler, ama onların çocukları, umudunu yitirmeyenler ve inatla Türk kimliğini muhafazası için canla başla çalışan, Cengiz Aymatov gibi velut aydınlar ve vatanseverler şafağın söktüğünü, güneşin doğduğunu gördüler. Şehit ve gazi olanların hepsinin ruhları şad olsun.

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet Sevgi

YÜREK SIZISI

İnsan doğduğu toprağı özlemez olur mu?
Sevdiklerinin yolunu gözlemez olur mu?
Toprak sessiz, yollar ıssız, dostlar duygusuzsa,
Diyâr-ı gurbette yürek sızlamaz olur mu?

ÇİLE EY GARİP BÜLBÜL

Bülbülün çektiği dil belâsı denir; güzel sesiyle şakımasına, eşsiz nağmeler dillendirmesine atıftır bu. Bilmez tabii karşısındakinin hamuru hurs, haset, bencillikle yoğrulmuş insanoğlu olduğunu. Şakır ha şakır şakır ha şakır en sonunda ne hikmetse akılı hinliğe daha çok çalışan insanın tuzağına düşegider... Bu atalar sözünün bilinen manası... Bir de pek bilinmeyen, şimdilerde azıcık gölgede kalmış ikinci manası var ki kısaca ondan da bahsetmek gerek. Bu ikinci manada dil kelimesi bildiğimiz konuşma organı anlamı dışına çıkar ve gönül lafzını karşılar. Farsça'da dil 'gönül' demek olur; o zaman anlam nereye kayar? Bakın o zaman anlam derinleştikçe derinleşir. Aklımız erdiğince anlatmaya çalışalım. Efendim malumaliniz atalarımızın bir zamanlar harikulâde eserler vücuda getirdiği Divan Edebiyatında çokça işlenen temalardan bir tanesi de bülbülün güle olan sonsuz, aynı zamanda masum aşkıdır. Gül - bülbül temalı eserler çoğu zaman bülbülün çok sevdiği gülünün eşsiz güzelliğini daha yakından temaşa etmek arzusuyla gül dalına konması ve sipsivri bir dikenin kalbine batarak can vermesi şeklinde nihayet bulur.

Ah minel aşk! Sonuç neredeyse her vakit aynıdır; aşk, taliplisinin elinden yavaş yavaş her şeyini alır. Eni sonu elinde kuru bir can kalır hey hat! Aşk denen illetin gözünü diktiği esas cevher de bu kuru candır.

Aşık oldur kim kılır canın feda cananına

Meyl-i canan etmesin her kim ki kıymaz canına

derken ne de güzel ifade eder Fuzuli üstat... Konu üzerine bunca kelâm etmişken bir gül bülbül hikâyesi de biz anlatalım istedik üstatların affına sığınarak. Elbette onların ki gibi olmaz amma anlatırsak ne çıkar canım? Hepimiz insan değil miyiz şunun şurasında... Neyse attık kendimizi er meydanına bari sözün burasını daha fazla uzatmadan geçelim hikâyeye...

Bülbül can sıkıntısıyla şakımakta kafesinde. Sahibi delikanlı, hayran ki hayran bülbülcüğünün sesine. Bostandaki işleri bitirir bitirmez yanına koşacak suyunu, yemi-

**FATMA
TUTAK**

ni tazeleyecek her vakit olduğu gibi. Bülbül, kafesinin asılı olduğu çardaktan karşıdaki bostanı izlemekte. Özgürce uçuşan hemcinslerini, kelebekleri, arıları, sinekleri izlemekte azıcık haset karışmış bir hasretle. Bir de uzaklardan ama çok uzaklardan değil bir güzel bir latifin latifi gül kokusu gelmekte ki buruncuğuna onu asıl şakıtan bu nefis kokudur esasen. Bir gidebilse bir görebilse bu kokunun sahibini ah bir yakından görebilse! Kokusu bunca güzel olanın kendisi nasıldır hak bile...

Delikanlı elinde yeni toplanmış lezzetli tohumlar ve taze meyvelerle kafese doğru yaklaşmakta. Yine elleriyle besleyecek bülbülcüğünü, o yedikçe mutlu olacak; müşfik gözleriyle sevecek incitmekten imtina ettiği başının üzerindeki kızılığı, küçücük kanatlarını. Tam o anda koca konağın müştemilat kapısı açılıyor ve içeriden su damlası narinliğinde güzelce bir kızcağz çıkıyor. Delikanlı gözlerinden evvel yüreğiyle sezdiği bilişle gayri ihtiyari başını çevirip o yöne bakıyor. Müşfik gözleri bu kez meftun parıldayışlarda seyre dalıyor kolunda sepetle bostana seğirten güzelliği... Yüreği pır pır can kafesini parçalayacak, çıkacak, atılacak bostana seğirten güzelin saç teline bağlanıp sürüklenecek; o ne yana çekerse oraya doğru akacak, ağacak, savrulacak...

Bülbül yem yemeyi çoktan bırakmış, gözü kafesin açık kalan kapağında. Bir cesaretle önce delikanlının eline oradan bileğine ve oradan da pırrrr... Bu beklenmedik özgürlüğün verdiği sersemlikle önce nereye konacağını bilemez şaşmalarda bir iki yalpadan sonra yolunu doğrulayıp bostanı gölgeleyen ulu çınarın dallarından birine konuyor. Pır pırlayan kalbini derince soluklanışlarda yatıştırırdursun; delikanlı derin uykulardan uyananların esrikliğinde dalgınlığından sıyrılıp başına gelenlerin ayırdına varıyor.

Gözleriyle takip etmeye çalıştığı bülbülün izini koca çınarın orda kaybediyor. Vah vahlanıyor, tüh tühleniyor, kızıyor kendine; oysa neler hayal ederdi? İçinde bülbül ve nazlı güzelliğin geçtiği nice içli şakımalarda dillendirecekti kalbine işleyen büyük sevdayı...

Seher yeli karanlığından sıyrıldığı gün doğumuna taze gül kokularını taşıyınca dek çınarın dallarında gizleniyor bülbül. Yele bürünmüş rayihayı duyunca gayrı duramaz oluyor yerinde. Kokuyu takibe koyuluyor. Uzaklardan ama çok uzaklardan olmayan kokunun kaynağı meğer yan konağın bahçesi değil mi ola? Güneşin ıpl ıpl eteklerini üzerinde gezdirdiği, birbirinden güzel rengârenk güllerin arzı endam ettiği bir rüya bahçesi, masalarda otur denen cinsten bir muhteşem gülizar.

Günler birbirini kovalarken bülbül, bahçenin her cephesine hâkim bir erik ağacının dalını mesken tutuyor. Gündüzleri güllerin üzerinde gezerek kokularını daha iyi duymayı murat ediyor yorulunca konuyor erik ağacının dalcığına; dimağı eşsiz kokuların rayihasıyla esrik, şakıyor ha şakıyor. Ara sıra kafesin bulunduğu çardağa uğrak veriyor. Kapağı açık kafesin içinde karnını doyuruyor; bir süre delikanlının yanında eğleşip az da bu iyi yürekli sahibin gönlünü aldıktan sonra dönüyor gülişara. Delikanlı onu yakalamaya yeltenmiyor tekrar. Varsın özgür olsun, varsın bari o mutlu olsun demesine yemliğini suluğunu boş koymuyor kafesin.

Günlerin birinde iki dost bülbül ile delikanlı; tatlı mı tatlı, şeker mi şeker söyleşirken bir 'Gül-i rana' bahsi geçiyor. Bülbülün kulağına dahası kalbine nakşoluyor bu ad. Gül-i rana... Delikanlı onun nadirliğinden bahisle ne kadar nadide ve değerli olduğunu yalnızca mahir bahçıvanların elinde yetiştiğini ve yalnızca prenseslerin odalarını, vazolarını süslediğini anlatıyor. Prenses diyor, vazodiyor; ne diyor? İşte o Gül-i ranayı nereden bulmalı, nasıl elde etmeli, nasıl elde etmeli de nazlı güzele sunmalı diyor. O zaman belki şansım olur, bir ihtimal yüreğinde bana yer verir diyor ah diyor! Hayal diyor hayal diyor hayal...

Bülbül güllerin üzerinde uçmaktan yorgun erik dalında nefeslenirken ihtiyar bahçıvanı görüyor. Güller arasında gide gele her birini itinayla gözden geçişiğini, dikkatli

bakmalarda titizlenişini seyrediyor. Fakat bahçıvanın yöneldiği en son yerde ki bu yer gül bahçesinin çayır çimenlerle çemberlenmiş göbeğine tesadüf etmekte işte o yerde oturup kaldığını, kıpırdamadan hayran bakışlarda bir nice belirsiz zaman geçirdiğini fark ediyor. Pırlayıp o tarafta alıyor soluğu. Meraklı bakışlarda bahçıvanın tam arkasına düşen cepheden, omzunun üstünden yaşlı adamın gözlerini dikip de bir daha alamadığı şeye bakıyor. O an görüyor çoğu fani gibi bugünece kendisinin de tesadüf etmediği şetareti, melahati, letafeti... Aman ya hak! Bu ne özenli yaratış. Bu ne sakınmadan, kısımdan, esirgemedem; deryalarca, ummanlarca ihsan edmiştir ki bahçıvan gibi bülbülün de aklını alır, gönlünü çeler.

Günlerdir gezdiği, gönlünü eğlemelerde seyran eylediği koca gülizarın şah sultanını bugünece nasıl olup da göremediğine hayflanıyor, kendini dövüyor bülbül. Ol vakitten sonradır ki şarkılarını o gülyüzlünün başı ucunda söylüyor. Adını delikanlıdan işittiği, şeklini şemailini görünce kendinden geçtiği, eşsiz kokusuyla yüreğini tutsak eden bir acıb Gül-i ranaya şakıyor olanca maharetini. O gül-i rana ki taç yaprakları bal sansıyla başlayıp tan yeri kızılığının her tonuyla gide gide güneş kızılına varan ebruli bir melez, ikinin tekleşmesinde zirve yapan tarifsiz bir güzellik abidesi... Günlerdir gezindiği bahçede beyazından pembesine kırmızısından morunu hatta mavisine tesadüf ettiği güller arasında bahçenin göbeğine kurulu tahtında gündoğumu yağın çiğle yıkanan, saba yeliyle kuruyan bir şah sultan...

Bülbül, yüreği Gül-i rana aşkıyla dolmuş habire şakımakta; delikanlı, yana yakıla sevdiği ve fakat bir türlü açılmadığı sevdiceğinin umutsuz aşkıyla kavrulmakta... Yok mudur aşk derdinin bir devası, yeryüzünde mevcut değil midir aşk hastalığının ilacı. Eczası bitmez mi ola ki aktarlar dağ bayır geze de toplayıp havanda döve...

Bülbül, yüreği Gül-i rana aşkıyla dolmuş habire şakımakta; delikanlı, yana yakıla sevdiği ve fakat bir türlü açılmadığı sevdiceğinin umutsuz aşkıyla kavrulmakta... Yok mudur aşk derdinin bir devası, yeryüzünde mevcut değil midir aşk hastalığının ilacı. Eczası bitmez mi ola ki aktarlar dağ bayır geze de toplayıp havanda döve...

Sabahın öğleye ağan saatinde bülbül yine aşkla başı hoş, kendinden geçmiş şakırmaktayken o güne dek görmediği bir misafir uğrak veriyor güli zara. Hişirtili, tül den eteği yerleri süpüren, burnu havada ki yere düşse dönüp bakmaz; saçları belinece uzun, omzunda rüzgârla uçuşan yeldirmesi her adımında havalanan bir sultan kızdır bu. Ardınca seğirten bahçıvanın yüzüne bakmadan parmağıyla gülleri işaret ediyor. Kan kırmızısı daha yeni yeni aç-

makta olan taptaze güller bunlar. Nihayet bahçenin göbeğine ilerliyor adımları eyvah! Bu kez parmak ona çevriliyor... Gül-i ranaya. Bahçıvan itirazsız boyun eğişlerde elini göğsüne götürüyor. Aynı hızla yel gibi geçip konağın büyükçe kapısından içeri giriyor sultan kızı.

Az sonra ihtiyar bahçıvan elinde bir bahçe makasıyla güllerin yanında bitiyor. Kırmızılardan başlıyor dermeye. En son bülbülün sevdiceğine, Gül-i ranaya uzatıyor makası. Herşey bir göz açıp kapamasında olup bitiveriyor. Bülbül cesaretle pırlıyor olduğu yerden, soluğu sevdiceğinin yanında alıyor. Sanırsın maşukun son nefesine yetişmenin telaşında. Ol nazlı yarı incecik, narin dalından kavırıyor daha bahçıvanın sepetine düşmeden ve olanca hızıyla havalanıyor.

Eli çenesinde, derin düşünmelerde buluyor bülbül delikanlıyı. Henüz ne olduğunu anlamadan eski dostun avuçlarına bırakıyor Gül-i ranayı. Sol kanadın altına isabet eden dikenin açtığı yara gönül yarası kadar yakmamakta canını lakin bir damla kan sızıyor yaralı yerden ve Gül-i rananın balsamsına damlıyor... Aşk bedel istiyor...

'Tiryaki Sözleri'nin GÖLGESİNDE

**Ahmet
Sevgi**

فكر او غر ادیغی دماغك ده كل،
چیقدیغی ديلك مالیدر.

Fikir; uğradığı dimağın değil,
çıkacağı dilin malıdır.

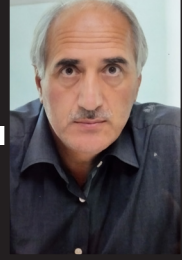
(C. Şahabeddin)

DÜŞÜNCE

Düşünce meyvesi sanma ki ekenin olur,
Fikir ortaksa da yazıya dökenin olur.

(Ahmet Sevgi)

GİTTİLER... KALDILAR... DAL BUDAK SALDILAR...

ŞABAN KUMCU

2.Dünya Savaşı sonrası Avrupa Kıtası harap haldeydi. En büyük hasar da Almanya'da olmuş, 50 milyon insan ölmüştü. Şehir ve sokak savaşları yapılmış, bütün binalar yıkılmış, şehirler harap olmuş, ülkede erkek nüfus kalmamıştı. "Trümmerfrau" denilen, "enkaz kadınları" el arabaları ile işe yarayan demirleri, tuğlaları bir kenara topluyorlardı. Toplanan bu malzemeler ileride şehirlerin inşasında kullanılacak, Alman ev kadınlarının bu hizmetleri unutulmuyacaktır.

Almanya "doğu" ve "batı" olmak üzere fiilen ikiye bölünmüş, 1947 Marshall yardımı ile yeniden kalkınmaya başlamıştı. Mutlak iş gücüne ihtiyaç vardı. İspanya da iç savaşla yıkıntılar içindeydi. Yunanistan savaş sonrası iç savaşa girmiş, paramparça olmuştu. Yugoslavya da, işsizlik ve fakirlik had safhadaydı. Sosyalizm vadetmiş ama bir şey verememişti. Fas bölünmüş, çatışma vardı. İşverenlere ise acil işçi lazımdı.

Almanya öncelikle, aynı dine ve aynı kültüre sahip hristiyan ülkelerden işçi getirmek istiyordu. Bütün karışıklıklara ve iç savaşlara rağmen, önce İtalyanlar sonra İspanyollar geldiler. Zamanla ekonomileri düzelmeye başlayan bu ülkelerin, vatandaşları için Almanya'da çalışmak cazibesini kaybetti. Bunun üzerine firmaların kendileri, işçi arayışına çıktılar ve işçi getirmeye başladılar. 2. Dünya Savaşı'nda sığınmacı olan Alman bilim adamlarından Prof. Baden'in ön ayak olmasıyla, erkek sanat okulu mezunu on bir Türk, Bremen ve Hamburg'a çalışmaya gitti.

1954 yılında Menderes döneminde Türk Alman ilişkileri gelişti. Yüz elli sanat okulu mezunu staj için Almanya'ya gitti. Sonra, genç Türk işçileri kaçak yollarla Almanya'ya gitmeye başladılar. Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye bu sırada, Almanya'ya anlaşma teklif etti. Kültür ve din farkından dolayı, Türkler önce istenmedi. Alman Ekonomi Bakanı anlaşma teklifini reddetti. NATO, Türk, ABD ilişkileri ve ABD'nin desteğiyle, Almanya Dış İşleri Bakanı, 30 Ekim 1961'de Türkiye ile "İşgücü Alımı Anlaşmasını" imzaladı.

Johnn Berger'in yazdığı ve Jean Mohr'un

fotoğrafladığı "Yedinci Adam" kitabında, Johann Berger, Almanya'dan gelen doktorların Türkiye'de işçi seçimini şöyle anlatır. "Tanımadığı insanların önünde çırılçıplak soyunmalarını istemelerinin verdiği utanç, komut veren görevlilerin konuştukları anlaşılabilir dil, göğüslerine ve bileklerine keçe uçlu kalemle yazılan sayılar, erkek gibi tulum giymiş kadınlar, kendisi gibi bir sürü insanın sessizliği... Çoğunun yüzünde dinginlik ya da dua eden kimselerinkine benzemeyen dehşetli içe dönük bakış... Kapitalist dünyada, aşçıların tüm çeşitlerini hak etmek için, yoksul olmak, yeterli bir sebeptir."

Yıllar sonra bende, Münih yakınlarda Dachau toplama kampını ve burada insanlara yapılan uygulamaları görünce, şaşılacak bir şey olmadığını anladım. Ölümlerinde, duvarlara yazılan slogan, bilinçaltına işlenen düşünce şuydu. "Çalışmak özgürlüktür". 450 kişilik ilk işçi kafesi Haydarpaşa Tren İstasyonundan Almanya'nın Düsseldorf kentine hareket etti. Bir yıl ikamet ve rotasyon şartı vardı. Aile birleşmesi ve sosyal haklar yoktu.

Almanya'ya geldiklerinde çalışacakları yerlere götürülen vatandaşlarımız, işlerinde yarışmasına, ölesiye çalıştılar, firmalar çok memnundu. Makinalara alışmış ve verilen işe dört elle sarılmışlardı. Alman işverenler, Türk işçilerini geri göndermek istemediler ve onların kontratlarını uzattılar. Üç yıl, beş yıl uzatma derken, ikametleri kalıcı olmaya başladı. Yıllar içinde, Almanya'ya olan Türk işçi göçü, artmaya devam etti. 1967' e kadar bu sayı iki yüz kırk bini buldu. İşçilerimizi bekleyen en büyük güçlük barınma problemiydi. Çalıştıkları işe en yakın yerlerde, hayımlarda kalmak zorundaydılar. Hayımlar kimi yerlerde, domuz damından bozma odalar, bazen üç beş metre karelik yurtlar veya altı, üstü barakalardı. Hayımlar, askeri kışlalar gibiydi. Güneş doğmadan işe gidiliyor, akşam hava karardıktan sonra geliniyordu. Gün ışığını görmeden yaşıyorlardı.

1964'den sonra, Almanya'ya, beyaz eşya, kablo, elektrik, jilet, konserve ve tekstil işleminde çalıştırılmak üzere Türkiye'den yoğun kadın işçi göçü oldu. Erkek işçilerimiz, erkek hayımlarında, bir göz odada, iki kişi kalırken, kadın işçilerimiz, kendi hayımlarında, bir odada dört kişi kalmak zorundaydılar. Yemek, bulaşık ve temizlik için iş bölümü yapılıyor, hafta sonları da çamaşırlar yıkanıyordu. Yirmi, otuz odalı hayımlarda, mutfak ve banyo ortak kullanılıyordu. Zor bir hayattı. Yıllar hep böyle ev ile iş arasında geçip giderken, dertler, acılar ve hasret de katlanıp gidiyordu.

Almanya'da, işçilerimizden istenen; en düşük ücrete, en yüksek verimdi. Daima en alttakiler olmak zorundaydılar. Almanların yapmadığı yer altı ve yer üstü en zor işler, pis işler, demir, kömür, maden işleri, şehirlerin alt yapılarının kurulması, her türlü sağlıksız temizlik işleri bizimkileri bekliyordu. Nitelikli işlerle yöneticilik pozisyonları Almanlardı. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra da binlerce Türk, "kalfa ve çırak" olarak Almanya'ya gelmiş, bugüne sadece mezarları kalmıştır.

Türk işçileri, çalışkan, düzenli, dürüst, temiz, dakikti. Almanya soğuk, Almanlar soğuk, çalışkan disiplinli ve kuralcıydılar. Türkler, sıcak bir dostluk ve kendilerine olağanüstü olumlu bakan, bir toplum beklentisi içindeydiler. Ancak böyle bir kaynaşma olmadı. Bu durum işçilerimizde hayal kırıklığına sebep oldu. Almanlarla aralarında din ve kültürel farklılıkları vardı. Türk işçilerinin sayıları arttıkça, Almanlar, yeni bir durum olduğunu fark etmeye başladılar. Onların gözünde belirli bir süre çalışmaya gelenler, GASTARBEİTER "misafir işçiydi." Misafir işçi gelir, çalışır, işi bitince de "raus" dışarı

gider. Yani evine dönerdi. Yavaş yavaş "Almanya bir göç ülkesi değildir," deniyordu resmi ağızlarca. Bu gelenler, "İşçi, misafir, farklı ve ötekiydiler." "Bir ömürlük" misafir işçi istemiyorlardı. Zaman geçtikçe de verimli işçi, uyumsuz misafir oldular. Halkın duyuğu ve düşünceleriyle, işverenlerin menfaatleri birbirine uymuyordu.

Türk işçilerinin dört temel problemi vardı. Türkçeden uzak kalmak, Almanca bilmemek, memleketten haber alamamak ve Müslümanca yaşayamamak. Gelirken tek düşünceleri, bir ev, bir tarla ve bir traktör alıp, geri dönmekti, fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. "Sürekli memlekete dönüş hayali, vardığı yerdeki yaşadığı şok, Almanya'yı asla kendi vatani gibi görmese de gittiği yer sayesinde, birey olabilmiş, düzenli ekmek parası kazanmanın gururu ile yeni hayaller kurmaya başlamıştı." "Yedinci Adam"

Günler geçtikçe, gurbetçilerimizi memleket hasreti yakıp kavuruyor, sılada eş çocuk ve akrabalar onlardan haber bekliyordu. Gurbetin derdi, mihnetsiz, ağırlığı hem gidenlerin hem de bekleyenlerin, yüreğine dinmez bir sızı düşürmüştü. Bu milletin evlatları buna benzer birçok acılar yaşamıştı ama bu göç çok farklıydı, "yaban ellerdi" gidilen yerler. Onlardan tek istenen şey çalışmaktı. Makine gibi çalışıyor, en ağır işlerin altından kalkıyorlardı fakat bekleyenleri vardı, sorumlulukları vardı, bir ailenin, belki bir köyün yükü onların sırtına binmişti. İş ve ev dışında, küçük alışveriş için markete, ekmek almak için fırına, bir de Türkiye'ye para göndermek için postaneye gidilirdi. Uzun yıllar hayat böyle devam etti.

DEVAM EDECEK

TAŞ DUVARLI GÖKDELENLER

Bu defa da köylerimizdeki "taş duvarlı gökdelenleri" yazayım dedim. Hayatları boyunca, her Allah'ın günü bin türlü sıkıntıya katlanıp, ertesi gün yine aynı sıkıntılarla yüz yüze kalacağını bile bile; akşam olunca yorgun argın evine gelip, elini ayağını yıkadıktan sonra, şöyle "sedire" yaslanıp bir "oh!" çekmesiyle bütün yorgunluklarını üzerlerinden atıverirler. "İlle de evim, ille de evim" dedikten sonra yemeği de yiyip ardından demli bir çayın yudumlanmasından daha tatlı, daha mutluluk veren dünyada ne ola ki onlar için? Pekiyi bu rahat ve huzurlu yuvaları, bu hale gelmesine kadar ne gibi aşamalardan geçtiğini, nasıl bir yöntemle yapıldığını, ne sıkıntılarla bu yuvalara kavuşulduğunu hiç merak ediyor muyuz? Yoksa bizler de "TOKİ", "Morgage", "Site" "apartman", "gökkafes", "gökdelen", "kule", "kooperatif", "kat", "daire", "kredi", "hisse" "emlak" v.s. tabirlerin içinde kaybolup gidiyor muyuz?

Gelin şimdi bu gibi sıkıcı tabirlerden sıyrılıp sizinle birlikte "taş duvarlı bir gökdelen" inşa edelim. İkimiz usta, bir kaçımız amele, bir kısmımız çalışanların işesi için aşçı, bulaşıkçı, birleirimiz iskeleci, sıvacı oluverelim. Sonrada inşaatımız için neler lazım bunları temin edelim.

Öncelikle çok iyi "yuğlenmiş" iki kazma, iki bel küreği, bir tezgene, bir miktar "kınap", birer adet "şavkul", "metire", "balyoz", "muylu", "bayra", "keskin keser", "sivni", "su terazisi", "ikiyüzlü", ikişer adet çekiç, mala, önlük, yeterince eldiven ve "mih", gerekecek.

Pencerelerin ve kapıların üstüne çakılmak üzere çok sayıda "palastır", evin uzunluğuna göre en az 12 metre uzunluğunda 30 santimetre çapında dört adet kiriş, kirişi tutmak üzere 15 adet civarında direk, aynı sayıda başlık, evin üzerini kapatmak için 120-130 adet en az dört der buçuk metre uzunluğunda "ağaç", ağaçların üzerine döşenmek üzere 35-40 eşek yükü "pardı", pardının üzerine döşenmek üzere yine 35-40 eşek yükü meşe yaprağı (ban), yaprağın üzerine "malis" yapılarak serilmek üzere ve duvarların iç kısımlarının sıvanması için 10 römork elenmiş toprak, toprağa kanştırılmak üzere on "harar" saman, ve bu karışımı çamur haline getirmek için en az yüz teneke su, duvarın inşasında kullanılmak üzere 30-35 römork "taş" ve "köşe", iskele için yeterince tahta ve direk ve sair malzeme, edevat, teçhizat ve avadanlığa ihtiyacımız

TAYYAR
YILDIRIM

olacaktır. Tabi bunların hepsinden önce inşaatı yapacağımız bir arsanın olması gerekmektedir.

Köylerimizde henüz tapu ve kadastronun geçmediği yıllarda muhtarlığın gösterdiği ve köylülerin de onay verdiği yerlere serbestçe inşaat yapmak mümkündür.

İnşaat yapılacak arsanın üzerine binanın planını çizmek ustalarımızın görevidir. Zaten üç aşağı, beş yukarı köylerdeki evlerin planları hep aynıdır. Bu yüzden de bir standartlık söz konusudur ve bu işlem ustalarımızı çok da uğraştıran ya da mimarlık mühendislik diploması gerektirecek bir işlem de değildir. Zaten onların hepsi hayat üniversitelerini bitiren kıdemli mimarlar ve mühendislerdir. Ameleler ise o okulda staj yapan öğrencilerdir. Duvar, bir iç ustası, bir de dış ustası olmak üzere iki usta ve en az iki adet olmak üzere amele tarafından yapılır. Dış ustası iç ustasına göre daha tecrübeli ve daha kıdemli bir usta olmak durumundadır. Ustalar, amelelerin aynı zamanda eğitmenleridirler. Amelelerin amaçları da ileri de usta olmaktır. Bu yüzden amelelerin ustalara karşı sonsuz saygıları ve itaatleri söz konusudur. İnşaatına başlayacağımız yapı; 140-150 metre kare civarında ve iki katlı "hanay" bir yapı olacaktır.

Besmele ve dualar ile birlikte ilk işlem olarak; minnezin kazılacağı sınırları belirleyen ipler, gönye ve kazıklar yardımıyla çekilir. Sınır çizgilerinden itibaren iç kısma 60-70 santimetre genişliğinde olmak üzere ikinci bir ip çekilir. Bu iki ipin arası ortalama bir metre derinlikte kazılır. Bu kazı binanın temel kazısıdır ve bu temele yöresel olarak "minnez" adı verilir. Daha sonra inşaatın iç minnezleri kazılır. İç minnezler, genellikle inşaatın cephe olacak tarafında ve köşelerde olmak üzere iki oda, bu iki odanın arasında kalacak şekilde bir "çardak" (giriş, hol) ve bunların arka kısmı ise hayvan barınağı olacak şekilde planlanarak kazılır. Minnez kazma işlemi aşağı yukarı üç veya dört gün sürebilmektedir. Bu işlem bittikten sonra, önceden hazırlanmış olan taş, "harç" ve helikler yardımıyla duvar yapım işlemine geçilir.

"Harç", inşaata yakın bir yerde kazılan toprağın, saman ve su ile karıştırılarak elde edilen çamurun adıdır. Harç iki gün önceden "kanılarak" bekletilir ve "kokması" sağlanır. Bu şekilde hazırlanan harç taşı daha iyi tutar ve sağlam bir yapının ortaya çıkmasında en önemli yardımcı malzemedir. Bu malzeme aynı zamanda, ileride de sözünü edeceğimiz "malıs" olarak da kullanılır.

Ustalar amelelere "harç getir!" diye bağırma-larıyla birlikte temele taş koyma işlemi başlamış olur. Temele genellikle büyük hacimli taşlar dizilir. Minnezin iç kısmına daha küçük ve biçimsiz taşlar, dışına ise daha büyük ve düzgün taşlar kullanılır. İç ve dış taşların arası "helik" ve çamur ile "beslenir." Ustalar; "harç getir, helik getir; taş getir, köşe getir!" diyerek ameleleri ritmik ve biraz da gür bir sesle sürekli olarak yönlendirirler. Bu arada ameleler ustanın ağzından çıkan sözleri pür dikkat takip etmek ve onun isteklerini tekrarlatmamakla görevli sayarlar kendilerini. İsteklerine anında cevap vermeyen ameleleri amele saymaz ustalar. Bu şekilde minnez, taşlarla örtülür ve toprak seviyesine gelinceye kadar bu işleme devam edilir. Toprak seviyesine gelen duvar, artık "su basmanı" yapılmak üzere hazır hale gelmiş demektir.

Su basmanı zeminden aşağı yukarı bir buçuk metre yüksekliğinde taş yapıdır. Su basmanının

dış duvarları ve ara bölmeleri tamamen taştan yapılır. Çünkü üst duvarlar bu temelin üzerine yükselecektir. Bu yüzden de çok dayanıklı yapılmak zorundadır. Su basmanı bittikten sonra duvarların üzerine "lente" vazifesi görmesi için "ikiyüzlü" denilen aletle "dörtlenmiş" "palasturlar" yerleştirilir. Palasturlar genellikle meşe ağacından ve beş altı metre uzunluğundaki ağaçlardan yapılır. Bu malzemeler, duvarı meydana getiren taşların tamamının altlarındaki taşlara eşit ve orantılı bir şekilde baskı yapması için vazgeçilmez malzemelerdir. Su basmanını oluşturan çevre duvarların iç kısmında kalan alanın tamamı toprak, taş ve molozlarla doldurulur. Bu safha da bittikten sonra binamızın ilk katının duvarlarının inşasına geçme zamanı gelmiştir artık. Su basmanı yaklaşık olarak bir hafta içerisinde bitirilen bir işlemdir.

Birinci kat yine su basmanına benzer bir yöntemle fakat toprağın dışına da görüntü vereceği için, dayanıklılıkla birlikte estetik olmasına da özellikle dikkat edilerek yapılır. Duvarın iç kısmına, dış kısmı kadar "metanet" verilmez. Çünkü iç kısım sıvanacak ve "ak toprak" denilen bir tür kireçli toprak ile boyanacaktır. Ama dış kısım oldukça düzgün ve gösterişli olmalıdır. Çünkü evlerin dış kısımları genellikle sıvanmaz ve taş duvar olarak yapıldığı şekilde bırakılır.

Binanın her iki köşesi ve evin cephesi istikametinde kalan bölümler birer oda, her iki odanın arasına bir çardak ve bu üç bölümün arka tarafında kalan bölüm de hayvanların barınağı ve samanlık olarak ayrılır. Odaların duvarlarının iç kısmında belli noktalara "oyma" denilen girintiler konulur. Buralar sigaralık, fenerlik, iğnelik, mektupluk v.s adlarla anılan ve kullanılan bölümlerdir. Bunlardan başka evin geri kısımlarında bir yere, genellikle de sobanın arka kısmında kalan duvarın iç kısmına "gömme dolap" yapılmak üzere büyükçe bir girinti bırakılır. Ayrıca odanın gerisinde kalan ve giriş kapısının ters istikametine "abdestlik" denilen ve günümüz banyosu görevini gören bir bölme ayrılır. Abdestlik ile giriş kapısı arasındaki kısım ise "yükük" olarak ayrılır.

Pencereler, genellikle oturulduğunda manzaranın görülebilmesini sağlaması açısından alt kısımları göz hizasından aşağı bir seviyede yapılırlar. Eskiden cam ve çerçeve masrafından kaçınmak üzere küçük ölçütlü olarak bırakılan pencereler, özellikle 30-35 yıl önceden başlamak üzere daha büyük ve evin içini ferahlatan ölçülerde yapılmaktadırlar.

Hayvan barınağı olarak ayrılan arka bölümlere ise, öncelikle hayvanların yemlerini rahatlıkla yiyebilecekleri "hatullar" yapılır. Hatullar bir tarafı duvara yaslanır diğer tarafı da hayvanların yemlerini yiyebilecekleri bir şekilde taş ile yükseltilerek, içleri ve dışları "çamur harcı ile sıvanır. Hatullardan başka bu bölümlere tavuk "tünekleri" ve "folluklar" yapılır. Ayrıca hayvanların "tersini" dışarıya atabilmek amacıyla yan duvarlar üzerine 40X40 cm ebadında "delikler" bırakılır. Bu bölümde ayrıca "körpelik", "buzağlık" ve "samanlık" denilen kısımlar da bulunur.

Yaklaşık olarak dört metre seviyesinde yükseltilen duvarların üzerine, su basmanında olduğu gibi palastırlar döşenerek duvar yapma işlemi son bulur. Duvarlar bir birleri ile "ağaçlar" vasıtasıyla buluşturulurlar. Öncelikle inşaatın arka kısmından ön kısmına doğru, inşaatı üçe bölecek şekilde ve binayı boydan boya kat eden iki adet kiriş yerleştirilir. Bu iki adet kirişin altına yaklaşık olarak üçer metre arayla "direkler vurulur" Direkler kirişlere başlıklar vasıtasıyla monte edilirler. Sıra kirişler arasının "ağaçlar" ile kapatılması aşamasına gelmiştir. Her oda yaklaşık olarak dörder metre genişliğinde altışar metre uzunluğundadır. Bu demektir ki en az dört buçuk metre uzunluğunda bir hayli "ağaç" a ihtiyacımız vardır. Yöremiz, Toroslar

kısımında genellikle çam, daha iç kısımlarda ise meşe ağaçları ile kaplıdır. Bu yüzden iç kısımlarda daha ziyade meşe ağacı kullanılmaktadır. Evin üzeri yaklaşık olarak ellişer santimetre aralıklarla dizilen ağaçlarla kapatıldıktan sonra "pardülama" işlemine geçilir.

"Pardı" genellikle bir veya bir buçuk metre uzunluğunda kol kalınlığındaki ağaç dallarıdır. Pardılar "ağaç"lara dikey olarak üzerlerine dizilir ve çiviler vasıtasıyla ağaçlara monte edilirler. Pardülama işlemi de bittikten sonra üzerine meşe yaprağı serilir. Meşe yaprağı, üzerine atılacak toprağın veya malısın evin içine inmesini önlemek için kullanılır. İnşaatın çevresinden kazılan toprak, saman ve su ile karıştırılarak "malıs" hazırlanır. Bu malzeme kovalara doldurulur ve ip yardımıyla yukarıdan çekilerek, meşe yaprağının üzerine düzgün bir şekilde, açık yer kalmayınca kadar serilir ve kurumaya bırakılır. Bir kaç gün bu şekilde bekletilmesinin birkaç tane faydası vardır. Bu vesileyle hem inşaat "nefes alacak", "zemin oturacak", hem de ustalar ve ameleler de birkaç gün "soluklanmış", dinlenmiş olacaklardır.

Yeri gelmişken ustaların ustası ve mimarların mimarı, dünyaca ünlü mimarımız Mimar Sinan ile ilgili bir hikâyeyi aktarmadan geçmek olmaz. Mimar Sinan, Edime'de bulunan Selimiye Camii'nin temel kazısını kazıp su basmanını yaptıktan sonra ortadan kaybolur ve uzun süre görünmez. Aylar sonra tekrar inşaatın yanına gelir. Mimar Sinan'ın nerede olduğunu merak edenler ona "bu kadar zamandır nerede olduğunu" sorarlar. O da "Manisa'da bir başka Camii'nin inşaatı için orada bulunduğunu, buradan gitmesinin ve aylardır görünmemesinin nedeninin de caminin temelini iyice oturmasını beklemekten ibaret olduğunu izah eder. 1568 yılında yapımına başlanan camii 1574 Yılında bir Cuma günü ibadete açılmıştır. Mimar Sinan'ın bu hareketi, caminin 434 yıldır, onca depreme ve tabiat afetlerine maruz kalmasına karşılık hala dimdik ve ihtişamlı bir şekilde ayakta durmasının nedenleri hakkında ipuçları vermektedir. Bu kısa bilgiden sonra inşaatımıza kaldığımızdan yerden devam edelim.

İnşaatın birinci katının kaba işçiliği bu şekilde sona erdirilmiş bu arada bir güzel dinlenilmiş ve iştahla "hanay" kısmının inşaatına başlama zamanı gelmiştir. "Hanay" kısmı için duvarın her iki kısmına; emniyetli bir şekilde iskelelerin kurulmasından sonra inşaatın asıl zor kısımlarının yapılmasına geçilir.

Çamur, taş, köşe, helik, ağaç, pardı, palastır, yaprak, toprak bu saydığım malzemelerin tamamının insan gücüyle aşağıdan yukarıya taşınacak olması, ikinci katın yapımının birinci kattan ne kadar zor olduğunun göstergesidir. Birinci katın yapımında inşaatın duvarına yatay olarak uzatılan "kalaslar" vasıtasıyla ve "tezgene"ler yardımıyla çamur taşımak mümkün iken, ikinci kat için bunu söylemek zordur. Bu katın yapımında çamurun taşınması yalnızca kovalar yardımı ile yapılabilmektedir. Tıpkı birinci katta yapılan çalışmalar bu kısımda da tekrarlanır ve en az dört metre yüksekliğindeki taş duvarlar tamamlanarak kirişleme, ağaçlama, pardılama, yapraklama, malıslama işlemlerine devam edilir. Malıslama işleminden sonra taş duvarların üzerine, binanın kış şartlarından korunması için "çelen vurulur" Çelen; aşağı yukarı bir metre uzunluğunda, kısmen düzgün, kol kalınlığındaki ağaç dallarından ve üzerlerine de meşe yaprağı konularak, onun üzerine de "malıs" ve toprak atılarak yapılan bir çıkıntıdan ibarettir... Ayrıca damın yapımı hafif öne doğru meyillidir. Bu meyil yağmur sularının aşağıya akmasını sağlamak amaçlıdır. Suyun aşağıya akmasını sağlayan eğimin en aşağı kısmına çelenden dışarıya doğru olmak üzere bir "oluk" yerleştirilir. Damın en fazla içeriye yağmur aldığı kısım oluğun konduğu kısım, yani "oluk boğazı"dır.

Malısın üzerine oldukça fazla toprak atılır. Bunun sebebi damı kış şartlarının sonucu olarak suyun aşağıya sızmasını engellemek içindir. Toprağın sıkıştırılması için "yuvak" denilen taştan yapılmış, silindirik şeklinde ve her iki tarafında oyuklar bulunan bir araç kullanılır. Bu araç iki yanında bulunan oyuklar yardımıyla yuvak ağacı denilen ve bazen ağaçtan, bazen de demirden yapılan "U" şeklindeki bir başka araç tarafından çekilerek yuvarlanır ve toprağın sıkışması sağlanır.

Birinci kata ilaveten bu katın yapımında bazı farklılıklar göze çarpar. Malısın üzerine yirmi santimetreden az olmamak üzere toprak serilerek yağmur ve karın etkisinden azami ölçüde korunmaya çalışılır. Ayrıca çardığın dışa bakan kısmına "çıkartma" denilen ve şehirlerde "balkon" olarak bilinen bir uzantı inşa edilir. Alt kattaki bölümde hayvanlara ayrılan bölümlerin üst katları yatak odası ve kilerlik olarak ayrılır. Üst katlar; alt katın uzun yıllar boyunca kullanıldıktan yani çocukların

evlenme yaşlarına gelmeye başladıkları yıllara kadar kullanıldıktan sonra inşa edilirler. Temelden başlayarak, iki katlı bir evin tamamlandığı nadiren görülen bir durumdur. Bunun sebebi de elbette maddi zorluklardır.

Birinci katın yapımından itibaren hem aşevinin duvarının iç kısmına, hem de oturma ve yatak odalarının duvarlarının iç kısmına "muhan" denilen baca delikleri konulur. Bu delikler duvarın içinde olmak üzere su basmanından başlar ve "hanay"ın en üstüne, yani "dam" a kadar devam ederler. Bu bacalar hem sobanın dumanının, hem de ocak dumanının dışarıya çıkmasını sağlarlar.

Evlerin birinci kat ara bölmeleri taştan, ikinci kat ara bölmeleri ise kerpiçten yapılırlar. Kerpiç, toprağı bol olan bir mahalden kazılan toprağın su ve saman ile karıştırıldıktan ve en az üç gün mayalandıktan (kokutulduktan) sonra kalıplar yardımıyla dökülen dikdörtgen prizma şeklindeki toprak kalıplardır. Tahtadan yapılan genellikle iki gözlü bir kalıp, zemini düzgün olan bir yere yerleştirilir. Gözler çamur ile doldurulur ve üzeri de tahta mala ile sıkıştırılıp, düzeltildikten sonra kalıp yukarıya doğru çekilir. Hafif sert olarak yapılan çamur kalıbın şekline göre dikdörtgen prizma şeklini alarak, olduğu yerde kurumaya bırakılır. Kerpiçler kuruduktan sonra eşek ve sair taşıma araçları ile inşaatın bulunduğu yere taşınır ve ara bölmelerin bölünmesinde kullanılır. Bu işlem de bitirildikten sonra önceden elenmiş toprak yine saman ile karıştırılarak sıvalık çamur haline getirilir. İç duvarların tamamı bu malzeme ile düzgün bir şekilde sıvanır. Sivanın kurumasıyla birlikte "ak toprak" denilen malzeme daha önceden hazırlanan tenekelerin içinden "paçavralar" vasıtasıyla alınarak duvarlara sürülür. Bu sıva kuruduktan sonra duvar bembeyaz bir hal alır. Binamızın üst katından alt katına ve alt katından "hanay" katına dıştan ya da içten yapılmış olan "merduranlar" sayesinde inilir çıkılır. Yine binamızın damına dıştan ya da içten konulan merduranlar sayesinde inilir çıkarılır. İçten inilip çıkılan damlara mutlaka "depe deliği" konulması zorunludur. Sivama işlemi ile birlikte, daha önceden siparişi verilmiş ve yaptırılmış olan kapı ve pencereler de yerlerine monte edilir. Pencereler genellikle ahşaptan yapılmaktadır. Kapı ve pencereler duvara kenarlarında bulunan "söve"ler yardımıyla monte edilirler.

Kapıların emniyeti; arkalarına yapına çeşitli mekanizmalar sayesinde sağlanır. Bunlardan birisi de "falak" sistemidir. Falak özellikle binanın dış kapısının arkasına monte edilen bir sistemdir. Kapılar dışarıdan "dillengeç" denilen mekanizmalar sayesinde emniyete alınır ve kilitletlenirler. Bunlardan başka kapıların arkasına, "küskük", "sürgü", "küskü", "mandal" ve sair adlarla adlandırılan emniyet sistemleri de kullanılır. İnşaatımız tamamlanmış ve iç mefruşatının döşenmesine hazır bir hale getirilmiştir. Bu durum aşağı yukarı 40 ila 45 günlük bir zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. İnşaat süresince ustaların, amelelerin ve diğer çalışanların işesi inşaatı yaptırana aittir. Onların yemek ve çay gibi ihtiyaçları hep inşaatı yaptıran tarafından temin edilir. Hem sabah kahvaltısı, hem öğle yemeği, hem de akşam yemeği buna dâhildir. Ustalar ve ameleler inşaat süresince "yevmiye" ile çalışırlar. Taş duvarların yapımı, "kirişlerin ve direklerin vurulması" ağaçların ve pardıların döşenmesi, "malısın atılması", duvarların sıvanması genellikle yevmiye ile yapılan işlerdendir. Ama komşu katkısı ile köy gençlerinin katkısı ve yardımı ile yapılan işler de mevcuttur. Mesela pardının dağdan kesilip getirilmesi, bunun için lazım olan eşeklerin temini, toprağın dama atılması ve benzeri işler de "imece" usulüyle yapılan ve "bugün bana, yarın sana" diye tabir edilen işlerdendir. Bunlardan başka, köyde bulunan bütün komşular mutlaka belli öğünlerde yemek veya çay hazırlayıp inşaatçı çalışanlara ikram etmeyi de ihmal etmezler.

Bir köy evinin yapımında, yukarıda bahsedilen işlemler günümüzden 30 yıl kadar önce sıkça başvurulan işlemlerdi. Günümüzde, köylerde bile gökdelenler yükseliyor. Artık beton yağınları her yanımızı sanyor. Evlerimizde ne toprak kokusu var, ne de ayaklarımız uzatıp rahat rahat dinlenebileceğimiz; "kazık yastıklı", yün minderli odalar mevcut. Herkesi bir tamah sarmış ki ayırabilene aşk olsun. Bir evi olan ikincisini, üçüncüsünü, dördüncüsünü istiyor. Hâlbuki Yunus Emre bakın ne diyor.

Mal sahibi, mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi?

Mal da yalan, mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan.

Elbette şu sözü de unutmamak lazım.
"Dünyada mekân, ahrette iman..."
Hoşça yaşayın.

KONYA

Zengin mirası var, geçmişü uzun
Dünyada bilinen bir şehir Konya
Yer görmek isteyen **Konya'yı** gezin
Gezmeye gelinen bir şehir Konya

Anadolu şehri çok şirin bir yer
Selçuklu, Osmanlı eserleri var
Burda yaşayanlar bulur çokça kâr
Yerleşip, kalınan bir şehir Konya

Mevlâna yolunda sürülür izi
Sadreddin Konevî, Şems-î Tebrizî
Gezilir yaylası, ovası, düzü
Gidilir yolunan bir şehir Konya

Meram Tepesi'nden bakın bir kere
Sırcalı, Karatay, İnce Minare
Derde ortak olmuş, bulmuş çok çare
Bilindir halinen bir şehir Konya

Tahıl ambandır ekin ekilir
Buğdayı harmana gelir, dökülür
Unu yapmak için buğday çekilir
Ekmeği alınan bir şehir Konya

Çiftçi tarlasını vaktinde sular
Bereketli toprak verimle dolar
Fazla ürününü dışarı salar
Çalışır kolunan bir şehir Konya

Düzenli yapılır hep yapılan
Ürünleri marka var tapuları
Dünyaya açılmış tüm kapıları
Gelişmiş ilinen bir şehir Konya

Doğu'dan, Batı'dan gelenler gelir
Kuzey'den, Güney'den inenler bilir
Meralarda koyun, kuzu yayılır
Geçilir belinen bir şehir Konya

Camileri, hanlar hep tarih kokar
Alaaddin Tepesi, gelenler çıkar
Âşıklar, ozanlar türküler yakar
Sazlarda telinen bir şehir Konya

Şevki Çobanoğlu Konya'ya âşık
Selçuklu başkenti oluyor ışık
Kültürde, sanatta, ilimde beşik
Söylenir dilinen bir şehir Konya

Şevki Çobanoğlu
(03.04.2011)